

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

חוקת

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com



מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת חקת

- וכי נחש ממית או נחש מחיה - הוא עשה ועושה לכל המעשים.....ב
- אין לך רשות להרהר - להיות בשמחה על אף הצער והצרה.....ה
- צמיד פתיל - לסגור עצמו בגדרים וסייגים.....ז
- הרוצה בתשובה - מעלת השבים בתשובה יותר מצדיקים גמורים.....י
- חוקת התורה - במעלות עסק התורה, ובפרט כשהיא נלמדת מתוך הדחק.....יב

פרשת חקת

וכי נחש ממית או נחש מחיה - הוא עשה ועושה לכל המעשים
בפרשתן (כא יב), 'ויחננו בנחל זרד', נוראות מצינו
 במדרש (במ"ד יש כד) בזה"ל, שלא היה הנחל
 אלא מלוא זרת (היינו חצי אמה, ודרשו חז"ל זרד מלשון זרת,
 כי אותיות ד' ות' המה מתחלפות), ולא יכלו לעברו שלושים
 ושמונה שנה, שנאמר (דברים ב יג) 'עתה קומו ועברו
 לכם את נחל זרד, וכתוב (שם יד) 'והימים אשר הלכנו

מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלושים
 ושמונה שנה עד תום כל הדור', עכ"ל. ולאידך גיסא
 'ים סוף' הגדול - נבקע בפניהם ועברו בו ביבשה,
 ללמדך, כי אין ביד האדם לעשות אפילו מאומה ופסיעה
 קטנה אלא אם כן הכריזו מלמעלה", והכל תלוי ברצונו
 ית', אם רוצה הקב"ה אזי הים ראה וינסיג, ואם אינו
 רוצה הרי אפילו נחל ברוחב זרת אין יכולים לחצות

א. מעשה שמעתי ממקור נאמן, כי לקראת נישואי הגאון הגדול רבי גרשון איידלשטיין זצ"ל שכרו עבורו דירת
 חדר בתל אביב, ולאחר שהגיע להשתכן שם בליל החתונה והוצרך לצאת לבית הכסא ראה כי בכל הבית אין
 מקום כזה... הלך לבעל הדירה לשאלו על כך, והלה השיב, אכן ביקשו ממני דירת חדר אחת ותו לא... ואילו בית
 עם ביה"כ הרי זה שני חדרים... ולא היה בידו ברירה והלך לחפש מקום ראוי, עד שבמרחק כמה רחובות מצא
 איזה 'מושב זקנים', וסיפר להם כל המאורע, ונתנו לו ולרבנית ע"ה רשות להגיע לשם בכל שעת הצורך, ככה התגורר
 רבי גרשון זצ"ל במשך כמה חדשים עד שעבר לגור בעיה"ת בני ברק יצ"ו, ומני אז, בכל פעם שהגיע בעל הדירה
 להשתתף בשמחותיו של הגר"ג היה מכבדו ביותר ומכרכר סביבו לכבדו כאילו הוא האורח הנכבד ביותר... וכששאלוהו
 מה ראה לכבדו כל כך ובמה זכה הלה, השיב בפשטות הרי הוא העמיד לי דירה לגור בה... ואירח אותי באופן
 נפלא עד מאד, ובדין הוא שאחזיר לו הכרת הטוב, ומה שהיה עם ענין ה'חדר השני' זה היה מאת ה'... הוא עשה
 לי טובה ומגיע לו שאכבדנו, ואילו הרעה והדחוק אינם ממנו אלא כך גזרה ההשגחה העליונה... ומלבד ההתפעלות
 והלימוד ממידות טהורות ונפלאות, עוד נלמד בה לעניינינו חיזוק האמונה בצור כל העולמים, שהוא עשה ועושה
 ויעשה לכל המעשים, הוא ואין בלתו, אמת מלכנו אפס זולתו, וגם כאשר בעל בחירה מרע לאדם ומיצר לו - יזכור
 שהצער בא לו אך ורק מאביו שבשמים ולא מאותו פלוני...

מעשה נורא מסופר על הרה"ק מטאהש זי"ע, אשר היה דואג לשלוח בכל ראש חודש סכום כסף לאיש פלוני,
 והקפיד על כך ביותר, וגם כאשר עקר האיש דירתו טרח מאד ובירר אחריו איה מקום מגוריו ושלח שמה את
 ה'מעטפה' (envelope)... פעם אחת גילה את 'הסוד' להנהגתו, כי משכבר הימים הלך לטבול בנהר, ובאותה שעה שהה
 שם אותו 'מקבל' המעות, והלה שהיה רשע מרושע ורע מעללים הניח קורת עץ על ראשו לבל יוכל לצאת מהמים
 הזידונים, וכמעט שלא נשאר שם... ולבסוף הניחו לצאת מן המים. וסיים הרה"ק, הנה על מעשהו הרע - שרצה
 להטביעני בתוך הנהר אין לי 'טענה' כלפיו, שהרי לא עשה כן מעצמו אלא הקב"ה עשה לי כזאת, והוא לא היה
 אלא שליח ההשגחה העליונה כי כך היה רצון השי"ת, אמנם על כך שלבסוף הציל את חיי, הנני מחויב בהכרת
 הטוב כל ימי ושנותיי, ו'בדין' שאשלח לו מעות תדיר מצד הכרת הטוב...

ואם כי נראה ש'מעשה' זה אינו שייך לבן אנוש, אך זאת נזכור כי אין מדובר בקדוש עליון שהיה בעלמא הדין
 לפני כמה מאות שנים... אלא בצדיק שחי עמנו עד לפני כמה שנים... כי אכן הוא 'חי' כפשוטו את דברי הקרא כי
 ה' אמר לו קלל...

ב. שמעתי מבעל המעשה והוא איש נכבד מקהילה ידועה שבגולה, זה למעלה מחמש שנים הוא שוהה בבית
 החולים עם בתו הקטנה. ומספר האב, כי מטבע הדברים ראה שם במשך השנים בחורים שנחלו ל"ע והוכרחו
 לשהות בבית החולים, ומצא שלדאבון לב רבים מהם נופלים שם ממצבם הרוחני. והנה, לפני כשלוש שנים שמע
 על בחור פלוני שגילו אצלו את המחלה ל"ע והבין שהוא עומד לשהות ארוכות בביה"ח, ומכיוון שממכריו היה
 המדובר על כן כשנפגש עם אביו של הבחור, יעץ לו כ'עצה טובה' מתוך הנסיון, א. להיזהר עד מאוד שלא להשאיר

באר הפרשה - פרשת הקת

ג

את הבחור החולה לבדו לבל יגרר אחרי חברים רעים וראיות אסורות וד"ל. ב. לסדר לו חברותא שילמוד איתו בכל יום, בכדי שלא ישכח 'תורה מה היא'.

שמע האב וקיבל, מ"מ, לתוספת השתדלות פנה האיש לראש הישיבה של הבחור, ודבר אתו ככל הנ"ל, ואכן, הנהלת הישיבה העמידה אברך שלמד עם הבחור בכל יום, וגם הכינו לו 'בחינות' לפי ההספק שנקבע עבורו. ובס"ד הפעולות נשאו פרי והבחור נשאר שלם באמונתו שלם בתורתו שלם ביראתו.

בתוך אותה תקופה השיאו הורי הבחור את בנם, אז ישב עמו (זה המספר) לילות שלמים, לקח אותו לטיפולים וליווה אותו. ובאותה תקופה סייע רבות לבחור בכל מיני ענינים באופן אישי, ונקשר ביניהם קשר אישי מאוד חזק. חסדי ה' כי לא תמנו, ולפני כמה חדשים הבריא הבחור לגמרי, ונערכה סעודת הודיה רבתית, גם אותו 'מספר' נקרא לבוא שמה לקחת חבל ונחלה בשמחה הגדולה, התרגשות גדולה היתה נחלת המשתתפים כאשר הבחור ערך 'סיום' מסכתא בבא קמא שלמד אותה בכל הזמן ששהה בין כותלי בית החולים - 'תורה שלמדתי באף', לאחמ"כ נשא הבחור חתן התורה דברים בשבחו של מאורע בטוב טעם ודעת, והנה שומע המספר ש'ראש הישיבה' מברכו כשם שהזמנת אותי לסעודה הזאת, כן תזמין אותי ל'ווארט' שלך בעזה"י בקרוב. בו ברגע נפל בדעתו, הלוואי ואזכה לחתן כזה, כי כמי שמכיר אותו 'לפני ולפנים' ידעתי ברום ערכו (שהרי ראהו במקומות שאחרים נפלו והוא עמד בצדק...). לאיך, הרי יש לבחור תיק רפואי ושמא יש לחשוש לכך...

בדרכו הביתה הלך עם אחד ממשגיחי הישיבה, ובכל הדרך אשר הלכו דבר עמו אודות הבחור כשהוא 'לומד' מתוך דבריו על הבחור ותכונותיו. ואמנם, הגיע האיש הביתה, כשרואים עליו התרגשות גדולה, בתו הגדולה תחי הבחינה בהתרגשותו, ושאלה אותו מאי האי, ויען ויאמר לה, הנה חוזר אנכי מסעודת הודיה של בחור פלוני, וכו' וכו', שאלה אותו הבת, ומי מעכב בעדכם לקחת אותו לחתן עבורי, ענה לה, מצידי אפשר לשתות 'לחיים' (היינו לגמור השידוך) אבל אין הדבר תלוי אלא בך... והחליטו לברר את מצב בריאותו לעומק.

הלך האיש לברר אצל הרופאים, והללו לא אבו לספר מטעם החק (חסיון רפואי) רק קבל מהם מידע באופן כללי, והמשיכו בבירור הענין, הכניסו שדכן לענין, ואחרי כמה מהמורות, בירורים רבים וכו' נגמר הדבר בכי טוב. כשבמשך כל הדרך ראו שני המחוננים הארות רבות מן השמים, שאי אפשר אפילו לפרטם מרוב הדברים. וראה נא פלאות ההשגחה, כי דייקא ע"י המצבים הקשים שעבר הבחור ואבי הכלה, משם צמח השידוך... וכמה לגל הקב"ה את שניהם יחדיו בכדי שייגמר השידוך (גם זה עצמו שהיה שותף בהצלתו הרוחנית הראה לו לאחר מעשה, שכל מה שעושה האדם לרעהו אינו אלא 'מיטיב' לעצמו).

אגב אורחא, בענין החיזוק בין איש לרעהו, בדרך רמז אמרו בלשון הכתוב (כ ה) 'ודברתם אל הסלע ונתן מימיו', כי אפילו אדם קשה כ'סלע' הרי הוא מתרכך ונותן מימיו אם 'מדברים' אליו... והנה, מלבד שנרמז כאן כמאמר הכתוב (משלי טו א) 'מענה רך ישיב חמה', ואפילו אדם שמחמת כעסו וקצפו הרי הוא 'קשה לשמוע וקשה לרצות' אך אם מדבר אל הסלע סופו שישב חמה, אך עוד נרמז כאן על גודל החיוב להרבות במילין טבין המחיים את הנפש, עד שאפילו מי שהוא נדמה כ'סלע' ונראה כחסר תקווה ח"ו, אך אם ידבר אליו דיבורים טובים, דברי חיזוק ועידוד באופן מכובד סופו לשוב ולפרוח וליתן מימיו...

ועניין זה נרמז עוד במאמר חז"ל (עירובין נד.) 'האי עלמא כבי הלולא דמיא', והלא 'אגרא דבי הלולא מילי' (ברכות ו:) - עיקר קבלת השכר הוא על שמשמח את החתן בדברים, אם כן האי עלמא - כלומר, כל מהלך ותכלית החיים, יהיה כבי הלולא, שירבה ב'מילי', כי זה כל האדם, להרבות ב'מילי' דיבורים טובים מחזקים ומעודדים בין איש לרעהו... בחודש אלול תשפ"ב נערכה שבת התוועדות באת"ק מירון, שם סיפרו לפני קהל ועדה מעשה שאירע באותו זמן, כי גילו בין בני משפחה של אחד מבני החבורה החשובים את המחלה הנוראה ב'בלבל' (pancreas), וכידוע שהמקום מסוכן ביותר, האברך הלז שבמהותו הנו בן עליה לא נפל בקרבו ויחד עם התפילות קיבל על עצמו שמהיום והלאה יגיד בכל יום 'א גוט ווארט' (מילת חיזוק ועידוד) 'לאיש שבור לב, אשר אין מי שיגיד לו א גוט ווארט. הלה קיים בעצמו 'ברוך אומר ועושה' אף שהדבר לא עלה לו בנקל כלל וכלל - כי הרבה יותר עולה בנקל לחזק ולעודד ידיו או אחד מאנ"ש, מאשר לחזק שבור לב שאיש אין שם את לבו אליהם, ואכן ממש לאחר זמן קצר נתגלה בבדיקות שבדקו את ה'חולה' כי אין כאן לא חולה ולא חולי, והכל בא על מקומו בשלום, נס גלוי היה שם.

באותו מעמד ישב לו אברך נכבד מתושבי עי"ת ביי"ש, איש צדיק טוב ומיטיב לכל הרב ש. בניאמין, שהבחור הגדול בביתו היה בן ט"ז שנים, וכבר המתין ט"ז שנים לעוד זש"ק ועדיין לא זכה לכך, שמע את דבר המעשה,

באר הפרשה - פרשת הקת

מתחילה לא היה מהבשת הנחש, אלא כי כן היה דבר המלך (והחטא נרם), וראיה לדבר, שהרי גם הרפואה באה ע"י נחש זה - בהבטה עליו, והרי לא יתכן שהנחש ממית ומחיה בחדא מחתא, ובעל כרחך תבין שאין כאן 'טבע' כלל, אלא כשחטאו נענשו וכששבו בתשובה נתרפאו, והכל בגזירת שמים ולא בגלל הנחש, וזהו שאמרו אלא בזמן שהיו מסתכלים כלפי מעלה - שהביטו אל שורש העניין ואל מה שלמעלה מפעולת הנחש.

בעין זה כבר כתב הרמב"ן (פסוק ט) 'וכשיהיה האדם מביט בכוונה אל נחש הנחשת שהוא כעין המזיק לגמרי היה חי, להודיעם כי השם ממית ומחיה'.

ולא זו בלבד, אלא רצונו של הקב"ה שיעסוק האדם ב'השתדלות', ובשעת מעשה יחד עם זה ידע ויאמין שכל פעולותיו לא מעלים ולא מורידים, אלא

ולעבור... כי אכן אין כח ביד האדם כלל וכלל בלתי מה שנותן לו הקב"ה.

בדברים הללו ביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תר"צ) בכתוב בפרשתו (כא ח) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי', והקשו בגמ' (ר"ה כט.) 'וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים'. והקושיא ידועה, שאם אין הנחש מחיה אלא הכל היה תלוי אם מסתכלים כלפי מעלה, אם כן לאיזה צורך הוצרכו להסתכל בנחש ורק מי ש'ראה אותו וחי', הרי באותה מידה היו יכולים לצוותם 'והיה כל הנשוך - יביט כלפי מעלה, ישעבד ליבו וחי'. ומבאר ה'אמרי אמת', שהא גופא רצה הקב"ה ללמדם שגם מה שניזוקן

וקיבל על עצמו ג"כ כזאת... ואכן, מיד פעל פעולתו, ובשב"ק פרשת שלח ערך קידושא רבה לבתו שנולדה למזל"ט, אחר י"ז שנות המתנה.

ג. הן הן הדברים אשר דיבר בקדשו הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע (תורת אבות אמונה ובטחון ו) 'מיטן אייבערשטין קען מען דעם ים שפאלטן, און אן איהם קען מען נישט אריבערגיין דעם שוועל פון די טיהר' (עם הרבש"ע אפשר לחצות את הים, ובלי הרבש"ע אי אפשר לעבור את מפתן הדלת).

ד. ידוע להקשות במזמור 'ברכי נפשי את ה' (תהלים קד), בו מזמיר דוד המלך ע"ה על נפלאות הבריאה, ובתוך דבריו אמר (פסוק כד) 'מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניך', ולכאורה אין כאן מקומו כי אם בתחילתו או בסופו, שהרי הוא מפרט מה שברא הקב"ה בעולמו, ומדוע פוסק באמצע ואמר 'מה רבו מעשיך ה'', וביאר פמ"מ הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל, כי בפסוק מקודם נאמר 'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב', וכנגד זה המשיך דוד מלכא משיחא ואמר 'מה רבו מעשיך ה'', שהגם שמחובת האדם להשתדל לעסקיו ולצאת לפעלו ולעבודתו עדי ערב, אך בד בבד יזכור כי 'מה רבו מעשיך ה'', האדם אינו עושה מעצמו כלום בעבודתו ופעלו, וכל הרווחים הבאים אינם אלא מה רבו מעשיך ה'...

פעם פגש הבית הלוי זצ"ל את אחד מתלמידיו משכבר הימים, שאלו הבית הלוי 'מה עיסוקו של מר ומה הוא עושה' ענה התלמיד שהוא עוסק בעשיית צוקע"ר בשותפות עם גיסו ומשם פרנסתו. חזר הבית הלוי ושאלו מה הוא עושה ושוב ענה התלמיד שהוא עוסק בעשיית הצוקע"ר יחדיו עם גיסו. אחר ששילש הבית הלוי את שאלתו, והלה ענה בשלישית שהוא עושה צוקע"ר. נענה הבית הלוי ואמר, הנה יהודי זה חושב כעת שיש לי איזו חסרון בהבנה, לא כן, אלא לו יש חסרון בהבנתם של דברים. כי אילו שאלתיו מה הקב"ה עושה עמו היה עליו לענות לי בסיפורי פרנסתו הבאים לאדם מן השמים. אבל מכיוון ששאלתיו מה הוא עושה עליו לענות על עסקי 'יראת שמים', כמו שאמרו (ב"מ קז:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'.

אדרבה, כאשר ישריש האדם היטב בעצמו את האמונה הטהורה שהוא עצמו אינו כלל חלק מה'עסק', ורק הקב"ה עושה את כל המעשים - ברווח או ב... אזי יראה בישועת ה', ואכן יזכה לראות בעיני בשר, כי אכן הכל בידי בוכ"ע, ברצותו מרחיב וברצותו... וכה היה מעשה אצל האדמו"ר רבי משה מקאפיטשניץ זי"ע בנו של האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל זי"ע שבשנות קדם היה עוסק לצורך פרנסתו במסחר היהלומים (ב'בורסת' היהלומים שבמנהטן), והנה אירע פעם שבמשך כמה שבועות רצופות לא הרוויח אפילו פרוטה אחת, בצר לו 'הזכיר' עצמו לפני אביו הגדול, וכה אמר, 'איך מאך גארנישט' (בלשון בני"א הכוונה שאינו 'מרוויח' כלום), ומה יעלה בגורל אנשי ביתי, אין לחם לאכול ולא בגד ללבוש, נענה לו אביו הגדול, אכן זאת עליך לחזור ולהשריש היטב בעצמך אז דו מאכסט טאקע גארנישט - שבאמת

שבעת ימים, והרי שהחמירה התורה בטומאת מת, להחשיבו כ'אבי אבות הטומאה', וכל הנוגע בו נטמא שבעת ימים, מה שלא מצינו כן בשאר מטמאים כגון שרץ ונבילה, שהם עצמם נחשבים רק ל'אב הטומאה' והנוגע בהם אינו טמא אלא עד הערב. ומבאר ה'חוקוני' וז"ל, החמיר הכתוב בטומאת אדם על כל שאר טומאות שבעולם לעשותה אבי אבות הטומאה, כדי שלא יהיו בני אדם מצויין אצל מתייהן מתוך חיבתן ויצטערו יותר מדאי, עכ"ל.

ולבאורה כוונת הענין, שלא ישכחו כי הכל בא להם מן שמיא, לטוב להם. כמו שכתב הרמב"ן לפרש מה שנאמר (דברים יד א-ב) 'בנים אתם לה' אלוקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך', וז"ל, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגולת ה'... וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער וכו', ומכאן סמך לרבותינו (מו"ק דף

הכל תלוי במה שנגזר עליו". וכך ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ו ד"ה בפסוק) את טעם ההבטה בנחש הנחשת, כי הקב"ה הפליא לעשות ונתן בנחש את הכח לרפא הנשיכה, וכמו שכתב הרמב"ן (פסוק ט) שכך דרכו של הקב"ה להמתיק מר במר, והכנים בנחש המזיק את הכח המרפא, אולם רצונו ית' היה שתוך כדי שעושים פעולה של דרך הטבע לרפאות גופם ידעו שאין הנחש מחיה, אלא יסתכלו כלפי מעלה וישעבדו את ליבם לאביהם שבשמים באמונה תמימה כי הוא רופא חולי עמו ישראל. וז"ל, 'באמת היה הנחש מסוגל לרפואה זו ששם בו הקב"ה רפואה זו וכו', אעפ"כ זה הרצון - שבהיותו עוסק ברפואה הגשמי יסתכל ויהיה ליבו לשמים ע"י שמישב עצמו וכי נחש מחיה'.

אין לך רשות להרהר - להיות בשמחה על אף הצער והצרה בפרשתן (יש טז), 'וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא

אינך עושה מאומה, כי הכל בדבר שמים נעשה, ורק תלוי בידי קוב"ה, הוא מכריז אם ירוויח האדם או לאו, מבלי כל עניין ושייכות למציאות העניינים אם האדם עבד והתייגע או לא... והנה, עברו עוד כמה שבועות, ועדיין לא רמה קרנו, עדיין לא הצליח במסחרו ולא הרוויח מאומה, באותו הזמן, הגיע אחד מימי שישי, וכבר הגיע זמנו לפנות עצמו משם ללכת לביתו להכין צרכי שבת, עמד הגר"מ בשער הכספת (סעי"ף) כשהוא מטמין שם יהלומיו עד מחרת השבת, ומן המיצר נשא עינו כלפי מעלה, והכריז ממעמקי לבו בהכרת אמונה טהורה, רבש"ע איך מאך טאקע גארנישט... וראה זה פלא, תוך כדי דיבור ל'הכרזה' טהורה זו צלצל הטלפון אשר ב'דוכנו', ועל הקו היה 'סוחר' שביקש לקנות ממנו כמות מכובדת של יהלומים, וברגע אחד הרוויח כנגד כל השבועות שלא עשה מאומה ויצא מאפילה לאורה...

ה. דבר נפלא אמר הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע בהאמור בפרשתן (כא כג) 'ולא נתן סיחון את ישראל עבור בגבלו ויאסוף סיחון את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל', שהנה לכאורה יש להתבונן כיצד לא חשש סיחון לצאת למלחמה כנגד בני ישראל, וכי לא ידע שה' הוא הנלחם להם, אלא ביאורו, עפ"י האמור (פסוק כו) 'כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון', וכבר כתב רש"י (פסוק כג) 'אילו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה', נמצינו למדים כי מדרך הטבע לא היה יכול סיחון לכבוש את חשבון מיד האמורי, שהרי אפילו אם היתה מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה, אלא שהניצחון בא לו מחוץ לדרך הטבע, ומדוע, כי הקב"ה סיבב כל הסיבות להביא את חשבון לידי ישראל, ומאחר שנאסר עליהם להילחם עם מואב, סיבב הקב"ה שיכבוש אותה סיחון ובו מותר לבני ישראל להלחם (כלשון חז"ל, 'עמון ומואב טיהרו בסיחון'), ואילו היה סיחון מכיר בזה, לא היה נלחם בבני ישראל ונפשו היתה לו לשלל, אך מאחר שבדמיונו חישב שהצליח במלחמתו כנגד 'חשבון' ברוב כוחו ועוצם ידו, והעלה בדעתו, כי הגם שכל העולם אינם יכולים לנצח ולכבוש הרי סיחון שאני כי הוא גיבור גדול... מחשבה זו גרמה לו לצאת להילחם גם בישראל שהרי היה בטוח שאין איש חיל כמוהו... אכן אילו היה זוכה להאמונה הטהורה שה' הוא איש מלחמה, וכוחו ועוצם ידיו אין בהם כלום לולא ה' היה בעזרו ממילא לא היה נלחם בישראל ולא היה מאבד את חייו ואת כסא ממלכתו... (הובא ב'הר צבי').

ולדין ייאמר, בכל דבר וענין יכיר האדם שכל 'הצלחותיו' אינם מכוחו כלל וכלל, וממילא לא יאבד את שפיות דעתו כשמצליח, ולאידך לא יאבד את שלוות נפשו כשמשהו לא הולך לו כפי מה שחשב שמן ה'ראוי' לאיש כמותו להצליח... כי הכל בידי שמים, ימסור עמו ומצבו בידי הקב"ה וייטב לו בזה ובבא.

באר הפרשה - פרשת הקת

באסרם להתאבל על נפש יותר מדאי. עכ"ל. חפץ שלא יהיו שקועים בני אדם ב'אבלם' צערם ויגונם, כלומר שיאמין שכל נטילת נפש מן השמים באה לטובת האדם וסובביו, והכל מפי עליון לטובה ולברכה מדוע יתאבל יתר מדאי.

ואין הכוונה דייקא לעניין אבלות על מיתת קרובו ל"ע אלא ללמד יצא בכל צרה ונזק שלא תבוא שהקב"ה

הפין שלא יהיו שקועים בני אדם ב'אבלם' צערם ויגונם, אלא יקיימו בעצמם 'התנערי מעפר קומי' ויחזקו עצמם להיות בשמחה". ואל תאמר, ואיככה אוכל להיות בשמחה כשהנני שרוי במצב נורא כזה, כי האמונה התמה והטהורה² שהצור תמים פעלו, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וגם ה'אסון' הגדול ביותר שיארע בעולם, אף הוא כולו חסד ורחמים כאשר יתברר לעתיד

זו דבר נפלא אמר כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפו"ש לבאר בדרך רמז מה שנאמר בפרשת 'פרה אדומה' גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, ובפשוטו הכוונה למצוות פרה אדומה, אך יש לומר עוד שהרי פרשה זו עוסקת במיתת נפש מישראל, כי הפרה באה לטהר מטומאת מת, ודייקא על כך נאמר 'ואין לך רשות להרהר אחריה' - שלא להרבות באבל ובצער יותר מדי.

לפני כמה שנים נלב"ע בתו של הגה"צ מסיגייט שליט"א, מזקני הרבנים בארה"ב, בתום ימי שבעת האבלות קרא הגה"צ שליט"א לבני משפחתו והראה להם בקבוק חלב אשר כנהוג נכתב בצדו עד אימתי ראוי החלב לשתייה, ומאותו יום נקוב החלב נחמץ ושוב אין בו טעם... ואמר להם, כמו שלחלב יש 'תאריך' שמכאן ואילך הוא 'חמוץ', כך גם לאבל ולבכי יש 'תאריך', ומעתה ואילך אין בה טעם אלא היא חמוצה...

ז. וכה אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע לאחר המלחמה הנוראה בה איבד את ב"ב ואת כל י"א צאצאיו הי"ד, כתיב (תהילים לג ט) 'כי הוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד', והרי אין 'ויהי' אלא לשון צער (עי' מגילה י:), והכי קאמר, הוא אמר ויהי - אותו רבש"ע אשר אמר וציוה שיבוא הצער והוא הביא את הצרה, הוא ציוה ויעמוד - שנקום להתחזק ולהתנער מעפר ושלא נהיה שקועים בעמק הבכא.

ח. לפני כשלושים שנה נסתלק לבית עולמו הרה"צ רבי מרדכי טווערסקי זצ"ל בנו של יבדלחט"א כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא (ארה"ב) שליט"א בפתע פתאום, ותרב בבת יהודה תאניה ואניה, כשהכל מבכים על האי שופרא דבלי בארעא, חסידא ופרישא אשר היה יכול להאיר לארץ ולדרים עליה, כעבור זמן מה נערכה שמחת נישואין בחצר הקודש, והיה אביו האדמו"ר שליט"א שרוי בשמחה עצומה, וישאלוהו בניו כיצד יש בידו לשוב ולשמוח עם כל השבר הגדול, השיב להם, וכי מה נראה לכם שאיני עשוי מבשר ודם, וכי לבי אינו שבור לרסיסים ושותת דם, אלא שהרהרתי לעצמי במעמד ה'חופה' במנהג ישראל שהחתן שובר כוס זכוכית ומיד מכריזים בקול רם 'מזל טוב, מזל טוב', ולכאורה מה עניין זה לזה, אלא שבאו ללמדנו כי גם אם 'נשבר כוס' עדיין צריך לקרוא בקול גדול מזל טוב ולהיות בשמחה...

ט. ואכן, בזאת יתהלל המחזיק באמונתו גם בעיתים הקשים כענין חק בלא טעם, ואף כשחשכה גדולה נופלת עליו יאמין בבורא ית"ש שהוא עשה ועושה ויעשה את כל המעשים לטובתו הגמורה, וכה מתאמרא בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע לבאר הטעם ששבת קודש זו אינה נקראת בשם 'שבת שירה' אף שנאמר בה שירת הבאר - 'אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה' (כא יז), ובמה נגרע חלקה משב"ק פרשת בשלח שבה נאמרה שירת הים. אלא ביאורו, כי שירה זו אמרו בני ישראל בעמדם על פתחה של ארץ ישראל אחר שכבר אירעו להם כל ניסי מדבר - שסיפק כל צרכיהם במדבר, מן ובארה של מרים וכו' והצילם משאר המלחמות, והמשורר ומזמר לאלוקיו בזמן כזה אין בזה כל כך רבותא. אמנם 'שירת הים' נאמרה כאשר עמדו ישראל בתחילת דרכם בעת אשר 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' - וגם צידה לא עשו להם ובכל זאת אמרו שירה מפני שהאמינו בה' והתחזקו בבטחון בחי העולמים, שירה כזאת חשובה היא עד מאד לקרוא על שמה 'שבת שירה'.

מעניין לעניין באותו עניין, ידוע ומפורסם מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי ראש חודש א יא) שיש לכוון בתפילת מוסף דראש חודש בברכת 'ברוך אתה ה' מקדש ישראל וראשי חדשים' - את הצירוף של שם הוי"ה הק' השייך לאותו החודש, והוא שם היוצא מאחד ממקראי הקודש (מקורו בפרע"ח שיי"ט פ"ג). והנה, צירופו של חודש תמוז הוא ה-ו-ה-י ויוצא מסופי תיבות של הפסוק (אסתר ה יג) 'וכל זה איננו שוה לי' (בני יששכר תמוז א), וביאר הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע על פי מה שכתבו המקובלים כי חודש תמוז נפל לחלקו של עשו הרשע, ופסוק זה 'וכל זה איננו שוה לי' בו סיפר להם המן הרשע את כל עשרו ואת אשר גדלו המלך, שלא חסר לו בעולמו כלום חוץ מדבר

ביצד היה הכל לטובה' - היא הנותנת כח ועיוזו וטללי נחמה עד שביד האדם להיות כבר עתה בשמחה".

זי"ע ב'אגרא דכלה' וז"ל, יש לפרש בפסוק זה מה שרמזנו בפסוק 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך' (דברים טו יח) שהן המה השערים אשר פתח הבורא ית' בגוף האדם, עינים ואזנים וחוטם ופה וכו', למנות לכל שער שופט שישפוט בצדק אימתי יפתח זה השער ואימתי יסתום, דהיינו עינים יפתח אותם להסתכל בתורה ובמצות ובגדולת השי"ת, ובבוא לנגד עיניו דבר איסור

צמיד פתיל - לסגור עצמו בגדרים וסייגים

בפרשתן (יש טו), 'וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא', וכתב הרה"ק ה'בני יששכר'

אחד קטן שמרדכי היהודי אינו כורע ומשתחוה לו וממילא כבר אינו מוצא טעם וסיפוק בחייו אלא מלא הוא בקנאה ובנרגנות - הרי זה ממש מעצם קליפת עשו והמון, שגם אם יש לו לאדם את 'כל העולם' לא יסתפק בו ולא ישמח ב'חלקו' אם משהו קטן אינו כפי רצונו... לעומתו, אצל יעקב ובניו 'תמוז' הוא ר"ת תפאר ותרום זכרך מלכנו, להורות על ההנהגה של הודאה והלל על כל דבר קטן, ואדרבה 'זה קלי ואנוהו אלוקי אבי וארוממנו' (שמות טו ב), שאפילו אם יש לו לאדם רק את זה - דבר קטן בלבד כבר הוא מודה ומרומם לא-ל הטוב.

י. וכדבריו של הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בכתוב (משלי לא ו) 'תנו שכר לאובד ויין למרי נפש', ובפשטות הכוונה לתת לו יין לשכך צער, ע"י שישתכר וישכח מכל העובר עליו, אך הרבה יש לתמוה כי אין השכרות מועילה אלא לכמה שעות בלבד, והרי לאחר שפגה השפעת היין והתפכח מן השכרות חוזר וניעור כל הצער ומרירות הנפש (ורחוק לומר שהכוונה שישתכר מעתה ועד עולם באין הפוגות...) אלא ביאר ה'אמרי אמת', כי זאת גופא באו לרמז 'למרי נפש', דע, כי הצער והכאב הוא כמו היין שהשפעתו לזמן קצר בלבד, כך גם הצרה אינה צרה עולמית אלא רק לשעתה... ועוד יבוא העת ותראה כיצד היה הכל לטובה, וממילא יש לך לשוב ולשמוח כבר מעתה בישועת ה' שתבוא לאחר זמן. יא. מסופר על הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של עיה"ק ירושלים ת"ו, כי ל"ע פקדו אותו כמה אסונות בשיכול הבנים, ולמרות הכאב היה שרוי בשמחה, שאלו אותו, ילמדנו רבינו, היתכן... מהיכן ה'כח' להחזיק מעמד ולא זאת שאינו בעצבות אלא שהוא ממש בהתרוממות הרוח ובשמחה עצומה, מלאים זיו ומפיקים נוגה... נענה להם, הנה מדרך העולם בעת אשר תתרחש 'רעידת אדמה' הכל נסים אנה ואנה, ובאמת פליאה דעת ממני, מה יתן להם לברוח לכאן או לשם, וכי מניין להם שגם 'שם' לא תרעד הארץ... אלא העצה הנכונה היא לקשור עצמו בחבל ל'למעלה', ועי"ז לא ימוטו רגליו ויוכל להחזיק מעמד. ועל דרך זה ייאמר בכל עת אשר האדם מרגיש ש'האדמה רועדת תחת רגליו' בכל צרה וצוקה שלא תבוא, אם הוא קשור היטב 'למעלה' באמונה שלימה הרי הוא נשאר שלם ושליו...

כדברים הללו ממש פירש כ"ק אאדמו"ר זי"ע בנוסח הזמירות (לצפרא דשבתא) מהאר"י הק' זי"ע 'צְרוּרָא דְלַעֲלָא דְבַה תְּיִי כְּלָא', כי 'צרוורא' הוא מלשון קשור, ומי שהוא 'קשור' למעלה על ידי זה זוכה לחיי כולא, וצדיק באמונתו יחיה. העולם מספרים, לעירו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע הגיע 'אורח' - איש חכם 'אוחז עיניים' בכל מיני חכמות, ובכלל זאת - שהיה קופץ מגגו של בניין בן ג' קומות עדי ארץ, ולא ניזוק אפילו בציפורן קטנה... הרה"ק שאל אותו כיצד עושה זאת, הראהו האיש חוט ברזל דק דק וחזק קשור ממעלה עד למטה, ואף כי נדמה לכל שהוא 'קופץ' ממעל עדי ארץ ומאיגרא רמא לבירא עמיקתא אולם באמת היה תפוס בחזקה בחוט הנ"ל, ולא היה כאן 'נפילה' כלל..., ומכאן השכיל הרה"ק מראפשיץ ללמד דעת שהאדם ה'קשור' ומחובר למעלה - מתוך אמונה חזקה ואיתנה, אינו ניזוק מה'נפילה' הגדולה ביותר - לא ברוח ולא בגשם, ובכל אשר יעבור עליו לא תיאבד שמחת חייו ולא תמוט רגלו.

סיפר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, פעם נסעתי בעגלה בימות החורף יחד עם מורי ורבי הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ, במהלך הנסיעה נסענו במקום מדרון משופע, והיה נדמה שהעגלה עומדת להתהפך בעוד רגע, ורצייתי לקפוץ בזריזות מן העגלה החוצה, אבל הרה"ק מקרעמניץ אחז בי בידו הקדושה ואמר לי שב במנוחה לא יאונה לך כל רע. וכך היה, העגלה עברה את מקום המדרון בשלום. אבל, כעבור זמן בעוד העגלה נוסעת במקום מישור בדרך חלקה - לפתע פתאום נתהפכה העגלה וכולנו נפלנו על השלג, נענה הרה"ק מקרעמניץ ואמר לי, נו, דו זעהסט (אתה רואה), אבל לא הבנתי למה כוונתו.

רבות התבוננתי בדבריו, מה רצה לומר לי - מה הנני רואה, לאחר זמן רב הבנתי שנתכוון לרמוז לי הוראה בעבודת השם, פעמים שהיהודי מהלך בדאגה, שמא ייפול ח"ו ברשתו של היצר הרע הפורס מכמורת לרגליו, ואז

באר הפרשה - פרשת הקת

כבר בתחילה, בטרם מתחיל בנפילה אחר נפילה ח"ו... על פי זה פירש הרה"ק האור פני משה זי"ע בלישנא דקרא (יש ה) 'ושרף את הפרה לעיניו', כי 'פרה' מרמזת על החלק ה'בהמי' והחומרי שבאדם, והדרך לשרוף את ה'פרה' ולהתרומם מעובי החומר העכור הוא על ידי 'לעיניו' - על ידי ששומר עיניו מראות ברע"ב.

והזמן גרמא להתחזק ביותר בשמירת העיניים², וכמו שכתב הרה"ק ה'דעת משה' מקאז'ניץ זי"ע לפרש במה שנאמר בפרשתן (כא יד) 'על כן יאמר בספר מלחמת ה' את והב בסופה', בהקדם מה שהביא אביו הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע בשם הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפרש הפסוק (איוב לא א)

אזי מהרה קל חיש יעצום עיניו וכדומה בכל השערים וכו'. זה שרמזו הכתוב וכל בלי פתוח ר"ל הכלים שפתחם הבורא יתברך בנוף האדם אשר אין צמיד פתיל עליו שאין מחובר עליו צמידת הכיסוי לסוגרו ולסותמו בעת המצטרך ועושה הכל בלי שיעור מוגבל עם הכלים הנ"ל טמא הוא כי יבוא ח"ו לכל עבירות שבתורה השי"ת יצילנו. עכ"ל.

וכבר כתב הראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים, דמתוך שעניו שמורים לבו שמור, ומתוך שעניו ולבו שמורים כולו שמור, שהרי כך הוא ה'דרך', עין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים, על כן צריך לעמוד על המשמר

הקב"ה אכן עוזר לו שלא יפול ברשתו של היצר. אבל כשהיהודי מדמה בעצמו שהוא הולך בדרך הישרה, ואינו מעלה על ליבו כלל שהיצר עומד להפילו ברשתו, דווקא אז הוא עלול פתאום ליפול לבאר שחת ר"ל. גם יש בזה לרמז לענין האמונה. כי המאמין בה' וזוכר ממנו בכל עת ושעה לא יכשל ולא יפול, אמנם אם ח"ו ישכח, וירגיש שאינו צריך סעד לתמכו ממעל על כל צעד ושעל, זה מסוכן ליפול אף בדרך מישור וחלקה. יב. ואלי יש מקום לומר עוד, כי הנה מבואר ב'אור החיים' הק' זי"ע (יט ב) ש'פרה' מרמז על מידת הדין (עיי"ש), גם 'אדומה' מורה על הדינים, ופרה אדומה היינו 'תגבורת הדינים', ומעתה יש לפרש 'ושרף את הפרה לעיניו' - שהדרך 'לשרוף' ולבטל כל דינים קשים ורעים רח"ל הוא על ידי 'לעיניו', כי גדול כוחה של 'שמירת העינים' בקדושה ובטהרה להסיר מעלינו כל גזירה רעה.

וכאותו מאמר נורא של הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע על הפסוק (דברים לב י) 'יצרנהו כאישון עינו', שהקב"ה נוצר ומשמר את האדם כאישון עינו - כפי מה שהאדם משמר את עיניו. ובזה מבוארים דברי חז"ל 'שמור לי ואשמור לך שומר שכר' (ב"מ פ:): שהשי"ת אומר ליהודי, בני יקירי 'שמור לי', שמור את עיניך כפי ציוויי, 'ואני אשמור לך', אני אשמרך מכל צרה וצער, ולבר מזאת הינך עוד שומר שכר, שבבואך לעולם הבא שכרך שמור לך. יג. הביטו וראו במעשה פלא והפלא שהיה זה עתה ממש, כפי שקבלנו ממרא דעובדא, הלה הינו איש צעיר לימים, אשר כבר תקופת זמן אין חוש הזכרון אצלו בתקפו, ול"ע הוא מרבה לשכוח הן דברי תורה והן להבדיל בענייניא דעלמא, גם סבל בנוסף מכמה ענייני בריאות, מלבד ה'פרנסה' שלא היתה אצלו כראוי, והחל לחקור ולדרוש ברופאים להבין מהי סיבת השכחה שאחזה בו ומה ניתן לעשות לחזק ולשפר את ה'זכרון', ועשו לו בדיקות שונות, וכולם העלו חרס בידם, ממש כסומים המגששים באפילה, עד שביום ג' פר' שלח אמר לו הרופא שאחרי כל הבדיקות עדיין עומדים אנו באותו מקום שהיינו בתחילה, ונשארנו בצע"ג...

ביום חמישי של פרשת שלח הקשיב הלה ל'שיעור' בענייני הפרשה, ובתוך הדברים נזכרו דברי ה'מחזה עיניים' (שהובא באותו שבוע בבאר הפרשה) שמביא מעשה באחד שבא לפני אחד מגדולי דורו וביקש ממנו עצה וסגולה לזכרון, כי מרגיש בעצמו אשר חוש הזכרון הולך ונחלש מיום ליום ל"ע, נענה לו אותו גדול, מה לך לבקש ממני עצות כאשר אתה בעצמך אומר 'פעמיים באהבה' בכל יום תמיד את העצה הטובה לזכרון, והיא 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו' למען תזכרו'... ומביא שם 'כי ההסתכלות בעבירה והרהורי עבירה הם המה מאבדים כח הזכרון מכל אדם, ודבר זה ברור ומוסכם מכל חכמי הרפואה', ונכנסו הדברים לעמקי לבבו... ועשה לעצמו 'חשובונו של עולם' האם הוא שומר על העיניים אם לאו, ונוכח לראות בעצמו שאכן הפסיק לעמוד על המשמר... ולדאבון לב עיניו מופקרות והוא נכשל בקביעות, מיד קיבל על עצמו להיכנס לספר לוחמי מלחמות ה' ולחזור לשמור על העיניים, ולחזוק הדבר קיבל על עצמו גם ללמוד בספר 'מחזה עיניים', כשאותו רצון עז להחזיר לעצמו את חוש הזכרון גובר על פיתויי היצר הרע, ואכן לא עברו ימים אחדים וכבר מרגיש בעצמו שיפור ניכר הן במצב הזכרון והן בשאר ענייני הבריאות (ולראשונה מזה עידן ועידנים שחשבון הבנק לא היה במינוס)...

בפרשתן (כא כז) 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון, ובגמ' (ב"ב עה:)' המושלים - אלו המושלים ביצרים, בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, והדמיון של מלחמת היצר למלחמת סיחון הוא, שלא יאמר אדם מה כל כך נפקא מינה בגדר פלוני, הרי אינו אלא סייג בעלמא, אלא יקח משל מ'חשבון' שהייתה עירו של מואב והיתה עומדת בספר, ואילו היה מואב משגיח עליה לא היה ביד סיחון לכבשה, אך מכיוון שלא הייתה עיר גדולה לא שמר עליה בכל כלי מלחמתו, ובנקל כבשה סיחון מלך האמורי ומשם הייתה הדרך סלולה לו לכבוש את כל מואב. ומכאן יקחו 'משל' לעצמם, להיזהר ולשמור היטב את כל גבולות הקדושה" לבל יפרצו בשום אופן, כי היצר אורב לאדם ב'גדרים' בידעו כי משם תבוא נפילתו".

'ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה', שהנה חודשי תמוז ואב הינם כנגד העיניים (ספר יצירה), ואילו חודש אלול מזלו בתולה, והשומר עיניו מראות ברע בחודשי תמוז ואב שהם כנגד העיניים, שוב אינו צריך לדאוג בחודש אלול, כי אם ברית כרתי לעיני בחודשי תמוז אב מה אתבונן על מזל בתולה¹⁰, וזהו שאמר הכתוב שאותם הנלחמים בגבורה במלחמות ה' יזכו לאת והב - שהוא לשון 'אהבה' [גם 'והב' בגימטריא 'אהבה'] בסופה, ר"ל בסוף השנה¹¹.

ובאמור, אי אפשר לו להיזהר ולהינצל מן הרע בלא שיעשה לעצמו גדרים וסייגים המרחקים את האדם מן העבירה, וכה כתב הגה"ק רבי יונתן אייבשיץ זי"ע בספרו 'יערות דבש' (ח"א דרוש ה) לבאר את האמור

יד. ונרמז במאמר הכתוב (איכה א טז) 'עיני עיני יורדה מים', שחורבנות בתי המקדש היו בחודשים אלו בגלל שלא שמרו על העיניים.

ואכן איתא בספה"ק כי חודש זה מסוכן הוא ברוחניות ובגשמיות [וכן כתב בספה"ק מגלה עמוקות פנחס דרוש ה', עיי"ש בהרחבה], וראייה לדבר שגם הזבובים מתרבים ביותר, והם רומזים על היצר הרע הנקרא 'זבוב' (ברכות סא.), ועל כך כתב הגה"ק רבי משה דוד וואלי זי"ע, תלמיד חבר לרמח"ל (ספר הליקוטים, סדר הזמנים, ענין חודש תמוז) כי 'תמוז' ר"ת 'תוציאני מרשת זו טמנו לי' (תהלים לא ה), והיינו כי בחודש זה יש להתפלל הרבה הן שיינצל הן ברוחניות הן בגשמיות, ושחלילה לא יפול באותה 'רשת זו טמנו לי', ובוודאי עם התפילה יצא מכל מיצר ומציק.

טו. ורימזו לה בלשון הכתוב (קהלת ב יד) 'החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך', כי החכם מתחיל להתכונן לראש השנה כבר בחודשי תמוז אב המכוונים כנגד עיניו, ואילו הכסיל אינו 'זכר' אלא בשעה שבחושך ילך ב'מוצאי מנוחה' לומר 'סליחות'... וכבר ידוע ש'תמוז' ר"ת זמני תשובה ממשמשיך ובאין...

טז. צא ולמד מתן שכרם של אותם השומרים עיניהם בקדושה וטהרה מהא דכתיב (ישעיה לג טו-טז) 'ועוצם עיניו מראות ברע, הוא מרומים ישכון וכו' לחמו נְתָן מימיו נאמנים, ופירש רש"י 'לחמו נתן - לא יהא מבקש לחם כי מן השמים יספיקו לו מזון, מימיו נאמנים - מקור מימיו לא יכזב, כלומר זרעו יגדל וכל צרכיו יספקו.

יז. כה זעק בעל השבט הלוי' זצוק"ל מנהמת ליבו (שלח תש"ע) דהנה איתא בגמ' (מנחות מג:): רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא [וברש"י, עומד בחזקה שלא יחטא] שנאמר (קהלת ד יב) 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק', ואומר (תהלים לד ח) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, ופירש רש"י 'ויחלצם מהחטא'. ונתבאר במהרש"א שם, כי מכל עשיית מצוה נברא מלאך, ומאותם ג' מצוות, תפילין ציצית ומזוזה, נברא מלאך החונה סביב האדם ומשמרו מן החטא.

ומעתה הכל תמהים תמיהה רבתית, מי מאחינו בני ישראל אינו מדקדק ונוזהר לקיים מצוות הללו בתכלית השלמות 'למהדרין מן המהדרין', ולמה יארע כזאת שאינם ניצולים מן החטא רח"ל, היכן היא הבטחת חז"ל שלא יחטאו. ומבאר השבט הלוי, אכן נודע הדבר, כי הגם שמרבים בדקדוקי המצוות כהלכתן, אך לא ידוך גיסא מכניסים אל הבית כלים טמאים מאררים 'אשר אין צמיד פתיל עליו'... המכלים מנפש ועד בשר, ואם כן, מה תועיל ומה תוסיף קביעת מזוזה מהודרת בפתח הבית כאשר בתוך הבית מונח כלי טמא ומשחית, ועל כגון דא יש להעמיס מה שנאמר (בפיוט לשחרית דיו"כ קודם קדושה) 'אוי לבית אשר מחריביו מתוכו'... והמשיך בדבריו עוד 'וכמו כן הסיבה בתפילין ובציצית, שאם מחזיק בכיסו פלאפון שאיננו כשר, ומחובר לכל אתר טמא ולכל מבוי פרוץ, אשר על ידה יכול לירד לשאול תחתית וכל באיה לא ישובו, אם כן מה יתן ומה יועיל לו שמוכתר בתפילין מהודרים ביותר ויקרות עד למאוד, או מסובב בציצית טוויית גברא ומנופצים לשמה מתחילת עשייתן אחר שמבפנים ובתוכו שוקע בו בטומאה חמורה'.

בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לנ), לפי שכבר הוא נתנהג בחסידות מרובה ובמשמרת מעולה, וזהו שאמר (תהלים פו ב) שמרה נפשי כי חסיד אני'.

הרוצה בתשובה - מעלת השבים בתשובה יותר מצדיקים גמורים

בפרשתן (כ יב), 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני וגו'. ראשית דבר נקדים לאמר שאין לנו שמין השגה במשה רעיא מהימנא² (וברמב"ן כתב שהחטא אינו מפורש בקרא, ומוזה נבין עד כמה אין הפגם אלא כי אם דקה מן הדקה), מכל מקום

וכבר כתב המהרי"ט (צפנת פענח כי תצא) לבאר מה שנאמר (קהלת ז ב) 'אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא', כי 'צדיק' פירושו זה ההולך בשורת הדין ומקיים את כל מצוות התורה, לא פחות ולא יותר, ואיש זה לא שייך בו אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי מאחר שלא הלך לפני משורת הדין להוסיף גדרים וסייגים על מה שחייבתו תורה, א"א שלא יבשל"ט. ולכן צריך להיות 'חסיד' ולעשות לפני משורת הדין בהוספת סייגים, ובזה יזכה לשמירה עליונה שלא יחטא.

והוסיף לומר, 'נראה לי שהוא מה שהיה מתפלל דוד ע"ה לשמור נפשו מן החטא, ואל תאמר הכל

יח. ובכלל שמירת הגדרים שישמור מסורת אבותיו, וכמו שרמז לה הרה"ק ה'אמרי שאול' זי"ע ממאדזי"ן בלישנא דקרא (כא יא) 'ויסעו מאבת ויחנו בעיי העברים', ופירש רש"י שעי העברים הוא לשון חורבן, ונרמז כאן ש'הנוסע' מדרכי אבות סופו 'לחנות' ולהגיע לעיי העברים ול'חורבן' כליל...

ובכלל זה שמירת הלבושים כל חד וחד בדיליה (ה'לבושים' הנם רק משל לכל ה'הלוך ילך' של האדם). וכן רמזו בפרשתן דכתיב (כא א) 'וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב' וגו', ופירש רש"י, זה עמלק וכו', ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען - כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונו לשון כנען, אמרו נתפלל סתם שנאמר (פסוק ב) 'אם נתון תתן את העם הזה בידי'. והקשה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם בפרשתן) מדוע לא שינו גם את לבושם ללבוש כנען, שאז יהיו נראים לגמרי ככנענים (הן בדיבורם הן בלבושם) והיו בני" מתפללים שינתנו הכנענים בידם, ולא היתה תפילתם מתקבלת - שהרי אינם כנעניים, מדוע נשאר במלבושיהם - מלבושי עמלק, שבזה גרמו לישראל להסתפק בטיבם ובמוצאם. ומבאר, שאם היו משנים גם את מלבושם הרי אז אכן היו נהפכים להיות כנעניים ממש, משום שמהות האדם וטבעו נגרר אחר לבושו ודיבורו, והיתה מתקבלת תפילת ישראל שיתן את הכנענים בידם, על כן לבשו מלבושי עמלק בכדי שישארו עמלקים, ורק רימו אותם בדברם לשון כנענים. וממוצא הדברים אתה למד על האדם שמדמה אורחותיו שלא כדת יהודית שכל מהותו משתנית לרעה.

שמעתי בשם חכם אחד ששאל פעם את אחד ממכריו, מדוע שינה מארחות אבותיו (בעיני גברי חסידות במלבוש וכיו"ב), ענהו האיש, שבמהותו הוא רחוק מלהיות 'ירא שמים', ומידת ה'אמת' שבו איננה נותנת לו לחיות תוך כדי 'סתירה' בין תוכי (פנימיותו) לברו (חיצוניותו), אמר לו החכם, בשלמא, אם היו אומרים בגמרא ברו כתוכו - כלומר שיש לדמות את החיצוניות לפנימיות, היה איזה צדק בדברך, שהרי ב'תוכו' חסרה לך היראה ולכן אף 'ברו' היא החיצוניות אין לה להראות 'מעלה' יותר מה'תוכו', אבל מכיוון שאמרו תוכו כברו נמצינו למדים, שאדרבה, זוהי הדרך ישכון בה אור, תחילה יעמיד האדם את 'ברו' בצורה הראויה (כמנהג אבות), ולאחמ"כ יתייגע להתאים את ה'תוכו' שגם יהיה באופן הראוי. יט. פעם נסע הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך צוק"ל ברכבו של מאן דהו, שלא היה משומרי תורה ומצוות, על אם הדרך נענה הלה ואמר - הרבנים האלו אינם נותנים לחיות... זה איסור גמור וזה איסור חמור, מזה יש להתרחק ומזה יש להתנזר... ולא ענהו הגרשז"א מאומה, אלא שבהגיעם לרמזור (רע"ד ליי"ט) ועמד הרכב מלכת כי היה בפניהם אור אדום, נענה הגרשז"א ואמר לו הממונים על הדרכים האלו אינם נותנים לחיות... כאן אסור ליסע כלל... וכאן מותר רק בכל עת שהאור מורה על 'ירוק' אך ב'אדום' איסור חמור ליסע וכו'... נענה אליו הנהג, יסלח נא כבוד הרב, האם הרב יודע אלו סכנות עצומות יש במקום הזה, אם לא האור האדום הלז, היו כאן הרוגים ופצועים דבר יום ביומו... עתה אמר לו הגרשז"א הרי תשובתך בצידך, אם הרבנים לא יגזרו כל מיני גדרים וסייגים - יהיו כאן בכל עת ובכל שעה הרוגים ופצועים ברוחניות - שיבואו לעבור על איסורים מן התורה ממש, אך כעת שהרבנים עוצרים את האדם הרחק הרחק ממקום הסכנה, ירווח לכולנו.

כ. הגה"ק ה'קול אריה' זי"ע אמר בעידן רעוא דרעוין בפרשה זו, בעת שנשא מדברותיו בעניין מי מריבה כשפלגי מים יורדים מעיניו, הלוואי ונזכה שיהיה לנו בשעת 'ציאת נשמה' אותם כוונות שהיה למשה רבינו כשהיכה את הסלע...

לדין ייאמר, ללמוד מכאן ארחות חיים ליישר נתיבותינו הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (דיבור הראשון בפרשתן) מבאר בדרך התורה והמצווה^{כא}. בענין מי מריבה^{כב}, שמשו רבינו עשה חשבון

כא. חיזוק עצום למדו צדיקי הדורות מ'פרשה סתומה' זו, עד כמה מתעלה זה ששב בתשובה ומתקרב ביותר אל הבורא ית"ש, וכה ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ד"ה יען) הטעם שהכה משה את הסלע ולא דבר אליו, מפני שנשא קל וחומר בעצמו, אם לאחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף כשהיו ישראל ברום המעלה ציוה הקב"ה להכות את הצור, הרי 'קל וחומר' שלאחר שנפלו ישראל בחטא העגל ובמרגלים, כבר אינם ראויים להתגלות גדולה כזו, שיעשה להם נס שיצאו מים מן הסלע בדיבור גרידא. ובאמת, ק"ו זה מופרך מעיקרא, כי ההתחזקות הבאה לאחר הנפילה חשובה לאין ערוך - להעלות את האדם למעלה מהמקום שעמד עליו בטרם נפילתו, ואף שבתחילה היו ראויים למים רק ע"י הכאה על הצור, הרי מעתה ראויים הם שיעשה להם נס בדיבור.

וכבר פירשו מה דאיתא בגמ' (שבת לא.) 'שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, וביאורו, כי רגל הכוונה על הילוכו של אדם, ואותו הגר רצה להתגיייר בתנאי שיהא תמיד במצב של עליה - רגל אחת - רק עליות, וכתשובה לכך דחפו שמאי באמת הבנין, לרמז לו שכשם שאי אפשר לבנין בלא מדרגות העשויות הן לעליה הן לירידה וכך הוא שלמות הבנין, כך אי אפשר לאדם בלא עליות וירידות, ולא עוד אלא שמהירידות מתעלה האדם כאשר מתגבר עליהם לעבוד את השי"ת ומתחדש כנשר נעוריו.

נוראות איתא ב'שפת אמת' (תרל"ז ד"ה במדרש) לבאר מדוע ב'שירת הבאר' (האמורה בפרשתן) לא נזכר שמו של משה רבינו אלא רק 'אז ישיר ישראל' (כא יז), ואילו ב'שירת הים' כתיב 'אז ישיר משה ובני ישראל', כי בים סוף - קודם שחטאו ישראל בעגל היו שווים במעלתם עם משה והיה יכול לומר שירה עימם. אמנם שירה זו הייתה לאחר תיקון החטא ע"י ששבו בני ישראל בתשובה, לכן בשירה זו לא נזכר מרע"ה כי הם נעשו גבוהין ממנו, כענין 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד'. ישמע חכם ויוסף לקח לחזק את עצמו בכל עת ובכל שעה, שעל ידי נפילתו הרי הוא מתעלה יותר ממי שלא חטא.

ואין הדברים אמורים דווקא כלפי 'בעל תשובה' - מי שחטא וחזר בתשובה, אלא כדבר הזה הוא גם כלפי מי שהיצר הרע מתגרה בו, ובא לידי נסיון, והוא מתגבר על יצרו, שמעלתו גדלה לאין ערוך ממי שהוא 'צדיק גמור' ואין לו שום נסיון כלל, כי אותו שבא לידי נסיון יותר קשה לו להימנע מן העבירה, וההקרבה וההתגברות על כל הקשיים הם הם שמעלים אותו ביותר, 'ואומר לך בדמייך חיי' - שכאשר 'מקיז דם' מעצמו למען שמו באהבה הרי הוא זוכה ל'חיי'.

נוראות מצינו ב'תנא דבי אליהו' (רבא פ"ט) בזה"ל, אשרי מי שלא בא לידי עברה ולא לידי חטא ועון ולא יצא מן הדרך הטובה, ואפילו הוא ישראל הוא ראוי להעלות עולה על גבי המזבח כאילו הוא כהן גדול, שנאמר (שמות כד ה) 'וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות', אבל זה ששם עצמו עצל מן העברה ולא עושה את העברה [כלומר, מי שבא נסיון לידו ומתגבר על יצרו ונמנע ממנה ע"י שעושה עצמו כמי ש'מתעצל'] הרי הוא מזומן כמלאכי השרת, שנאמר (שם יא) 'ואל אצילי בני ישראל לא שלח את ידו ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו' [ודרש 'אצילי' כמו 'עצילי', דהיינו מי ש'מתעצל']. וביאר ב'זיקוקין דנורא', כי זה שלא בא דבר עבירה לידו וכבש את יצרו הרי הוא ככהן גדול המקריב עולות אך אינו רואה פני השכינה עין בעין, לעומתו מי שבא דבר עבירה לידו וכבש את יצרו הרי הוא גדול יותר, ושכרו שהוא מזומן להנות מזיו השכינה כדוגמת מלאכי השרת [והוסיף עוד לבאר, שמצד מעלתו הוא גדול יותר ממלאכי השרת, שהרי אין להם יצר הרע והם מוכרחים לעשות טוב, ואלא שדימו את ה'עצל' למלאכי השרת לענין זה שהוא נהנה מזיו השכינה כמו המלאכים].

וכה היה מעשה אצל הגאון הגדול רבי גרשון איידלשטיין זצ"ל, אשר אחד פגע בכבודו וביזה אותו באופן נורא 'לעיני כל ישראל', וכעבור כמה וכמה שנים עלה למעונו לבקש סליחה ומחילה על חטאו, נענה לו הגר"ג זצ"ל, הלא בוודאי היה קשה מאוד עבורך לבוא לבקש סליחה, ובכל זאת התגברת על עצמך, אם כן איפוא הב לי את ברכתך... בינו והתבוננו, מי מבקש ברכה ממי... אותו שלא חטא ממי שחטא כנגדו... הוא אשר דברנו, מאחר ש'התגבר' ושבר את יצרו הרע, יש בידו לברך אחרים...

כתב ב'ספר חסידים' (אות קנה) ומקבל שכר טוב מה שהאדם כופף את יצרו יותר ממאה מצות שאין יצרו מסיתו ותוקפו ודחקו עליה. כי הקב"ה יודע עד כמה קשה לבשר ודם להתגבר על יצרו.

כב. עפ"י דעת הרמב"ם (שמונה פרקים סוף פ"ד) שעיקר החטא היה במה שאמר משה רבינו לישראל 'שמעו נא המורים', לפי שקרא לעם בני ישראל הקדושים בשם 'מורים' נחשב לו הדבר לחטא ופשע.

באר הפרשה - פרשת הקת

אחריה'. לכאורה קשה, והרי רש"י בעצמו הביא את מעצמו של רבי משה הדרשן ש'פרה אדומה באה לכפר על הטא העגל'.

אלא ביאורו, שאכן היצר מרמה את האדם ומפתהו להתבונן במצוה הזאת ובטעם שיש בה, כלומר, שהיא באה לכפר על עוון העגל, כי בזכירת האדם את נפילותיו וכשלונותיו יתייאש לגמרי מלשוב אל צור מחצב נפשו. לזה אמרה תורה גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר, החוק בכוחה של תשובה^ג מבלי להרהר אחריה אם תועיל לך או לאו, ישבה האדם מכל עוונותיו ונפילותיו^ג, ויאמין בכוחה שבוודאי תועיל לו ותהא מקובלת בכל זמן ועל כל הטא.

חוקת התורה - במעלות עסק התורה, ובפרט כשהיא נלמדת מתוך הדחק

בפרשתן (כ ה), 'ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע' וגו', וידוע

לעצמו, היות אשר פגם בדיבורו על ידי שקרא לישראל גוי קדוש בשם 'מורים', מעתה אין כוח בדיבורו לפעול להוציא מים מסלע, ולכן לא דיבר אל הסלע, אלא הכהו, וזה היה כביכול הפגם - מה שלא האמין שבהרהור תשובה אפשר לו למחוק את כל הפגם, ועל זה הוכיחו הקב"ה 'היה לך להקדישני', להאמין בי שאני מקבל שבים, והרי תיכף ומיד אחר הפגם חזרת בתשובה בלב נשבר ונדכה ותיכף קיבלתי התשובה, והיה לך להתחזק במידת החסד שבוודאי נתקן הפגם, ותוכל להמשיך בחינת מים על ידי ה'פה' שלך. והגם שאין לנו כלל דעה ובינה בענין נשגב זה, מכל מקום לימוד גדול יש כאן שאף מתוך שפל המצב עדיין הפתח פתוח - אם ישוב מיד יתקבל באהבה וחיבה^ג לרחמים ולרצון לפני קונו^ג.

ביסוד זה פירשו צדיקים את דברי רש"י בריש הפרשה 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה מעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר

כג. כעין זה איתא מהגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (בספרו חכמת התורה) כשהוא מקדים לבאר מהיכן למד משה להכות את הסלע שיוציא מים, והרי הקב"ה אמר לו 'ודברתם אל הסלע', ומאחר שלא הועיל בדיבורו (כי נודמן לו סלע אחר וכמבואר ברש"י) א"כ היה לו לחזור ולשאול את הקב"ה מה לעשות עתה. ומבאר, כי הנה בתחילה עשה משה את כל האותות והמופתים על ידי המטה, בו הכה את מצרים, בו קרע את הים, גם במלחמת עמלק עלה לראש הגבעה ומטה האלוקים בידו (שמות יז ח), וכמובן שהכה בו את הצור ויזובו מים. אלא שכל זה היה קודם מתן תורה, אך מכאן ואילך נתעלה משה למדרגה גבוהה יותר, ושוב אינו נצרך למטה אלא בדיבור פיו יכול לעשות פלאות גדולות ונצורות, וזהו שאמר לו הקב"ה ודברתם אל הסלע. וחשב משה שפגם בעצמו במה שאמר 'שמעו נא המורים', ואם כן נפל ממדרגתו העילאית והרי הוא כקודם מתן תורה, וממילא צריך להכות את הסלע במטה, אך הא גופא נחשב לו לחטא במה שלא התחזק לשוב מחטאו שע"ז היה חוזר ומתעלה למדרגה הגבוהה שזכה לה לאחר מתן תורה. כד. מסופר שפעם נכנס הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז' זי"ע (מובא גם על הרה"ק הר"ן מלעכאוויטש, שאמר לאברכים בשם הר"ב) לבית מדרשו וראה את החבריא יושבים מתוך שברון הלב, מחוסר אונים כנגד היצר הרע, אמר להם מקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים קד ג) 'השם עבים רכובו' שכביכול הקב"ה שם מרכבתו - משרה שכינתו על אנשים עבים וגסים, אך בתנאי ש'מהלך על כנפי רוח', שהם מנסים להתרומם אליו כמי שיש להם כנפים. כה. נפלאות כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' (אות נד), ועיקר הלימוד מאפר פרה, דלאחר כל המעשים שנשרף ונכלה לגמרי עד שנעשה אפר, ואין הוה אמינא שיהיה עוד מזה משהו, דייקא מזה נעשה כל הענין שמטהר כל הטמאים, ואלפים מישראל שנטמאו יש להם טהרה על ידי האפר הזה, כמו כן יש לכל אחד מישראל לחזק את עצמו, ושלא לייאש עצמו - לחשוב את עצמו כ'אפר' שכבר אין בו כל תועלת ותקווה, אלא ידע ויבין שעדיין יש לו תקנה ותכלית טוב.

ידוע מאמר הרה"ק מראדזין זי"ע (סוד ישרים עיו"כ אות לט) כי המת הוא 'אבי אבות הטומאה', ורמז בדבר כי כל עוד האדם חי עדיין תולים בו תקוות טוב, אבל המת כבר אין לו כל תקווה על כן טומאתו גדולה מכל הטומאות. מה תקנתו הזאת 'אפר פרה אדומה' - שהיא מרמזת על ה'אמונה' (כמאמר, אין לך רשות להרהר אחריה) כי ע"י האמונה יש לו כבר תקווה, וממילא נטהר מאותה טומאה איומה.

כו. נוראות מצינו ב'אבות דרבי נתן' (פכ"ה מ"ג, וכע"ז גם בסנהדרין סח.) בעניין יום הסתלקותו של רבי אליעזר, שאמר לחכמים 'תמה אני על תלמידי הדור שמא יענשו מיתה לשמים, אמרו לו רבי מפני מה, אמר להם מפני שלא

לתת מים, ומעתה ישא אדם קל וחומר בעצמו, אם 'פרק אחד' בכוחו להוציא מים מסלע, קל וחומר שדברי התורה יפתחו ליבו אף אם הוא קשה כ'סלע' י.

ובה פירש הגאון רבי שלמה קלוגער זי"ע (אבל משה/ תחילת ההספד על ה'חתם סופר') כי אנו מבקשים ותפתח לבנו בתלמוד תורתך, ואם היה פירושו כפשוטו היה לו לומר 'ותפתח לבנו לתלמוד תורתך', ומהו בתלמוד, אלא הכוונה לפתוח את הלב שייכנס בו יראת ה', או כל מידה נכונה, והנה כל דבר סגור פותחים במפתח, ומהו ה'מפתח' לפתוח בו את הלב, היינו התלמוד, נמצא שעם הלימוד יפתח לבו ויכנס בו כל דברי התורה אשר ילמד^כ.

ובוונת הדברים היא לכל אופני ומיני ה'סלע', שהתורה היא העצה לכולם, הן למי שליבו לב אבן מחמת חטאיו ועוונותיו, שעל ידי לימוד התורה יתנקה מכל רע וזוהמא^כ, וכדאיתא ב'רוקח' על הפסוק 'זאת חוקת התורה', הוקשה חוקת התורה לפרה אדומה, מה פרה אדומה מטהרת אף התורה מטהרת לומדיה לשמה, וכן כתב השל"ה הק' זי"ע (תוכחת מוסר ד"ה נוגע במת) וז"ל, אף בזמן שאין אפר פרה, יוכל אדם לטהר את עצמו כשדבק בהתמדת התורה, ולומד ומלמד על מנת לשמור ולעשות ולקיים.

להקשות מדוע כאן ציווה הקב"ה למשה לדבר אל הסלע, ואילו בעת שצמאו העם למים בהיותם ב'רפידים' נאמר לו 'זהבית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם' (שמות יז ו), וביארו רבים מהמפרשים, כי כאן קודם מתן תורה כאן לאחר מתן תורה, כאשר היו ברפידים ועדיין לא קיבלו את התורה לא היה די ב'דיבור' בעלמא אלא היה צריך לעשות מעשה עד שיהפך הצור לאגם מים וחלמיש למעינינו מים, לעומת זאת לאחר שכבר קיבלו את התורה אזי נתעלו ישראל במדרגתם וכבר אין צורך להכות את הסלע, אלא היה די בדיבור בעלמא. הוסיף על ה'כתב והקבלה' לבאר גם שינוי הלשון שבמאורעות אלו, שב'רפידים' נאמר 'זהבית בצור' ואילו כאן נאמר 'ודברתם אל הסלע', אלא שקודם נתנית התורה היה ליבם בבחי' לב אבן, על כן נאמר 'צור' שהוא לשון אבן קשה ביותר, מה שאין כן לאחר קבלת התורה שכבר 'נתרכך' ליבם בעסק התורה, ממילא לא היה כאן 'צור' אלא סלע' בלבד.

צא ולמד עד היכן הדברים מגיעים, ממה שהביא רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע הא דאיתא במדרש (ילקו"ש במדבר כ, רמז תשס"ג) שאמר לו 'ודברתם אל הסלע - שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע', ומבאר האור החיים כי בכח התורה הק' לעורר כח ב'דומם' עד שיוכל

באו ושמשו אותי, ואח"כ אמר לרבי עקיבא 'שלך קשה מכולן' (ופירש רש"י בסנהדרין, 'מפני שלבך פתוח כאולם ואילו שמשתי היית למד תורה הרבה'), נכנס רבי עקיבא וישב לפניו ואמר לו, רבי מעתה שנה לי, והנה זה וודאי, שאין לנו שמץ השגה להבין אפס קצהו מה'משא ומתן' שבין ר"א לר"ע, אך זאת נלמד מכאן - לפי דרגתנו, כמו שאמר רבי עקיבא מעתה שנה לי, והגם ששמע 'בשורות איוב' כאלו על סופו מתוך טענה ותביעה, לא נשבר ופרץ בככי וביללה... אלא התחזק לכל הפחות מעתה...

כז. על פי זה ביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע, בהספידו על ה'חתם סופר זי"ע, את מנהג ישראל להתחיל 'הספד' בדברי תורה, שכשם שהדרך לשבור את האבן ולהוציא הימצנו מים הוא על ידי 'פרק אחד' ודבר הלכה, כן בדין כשאנו רוצים לשבור לב האבן להוציא ממנו מים - דמעות על אדם כשר, אומרים איזה דבר הלכה ויצאו המים אף מאלו הנוכחים שליבם לב אבן. וכיו"ב לכל הרוצה שיקויים בו מקרא שכתוב (הושע יג ח) ואקרע סגור לבם יוכל לעשות זאת על ידי שיקרא פרק אחד או הלכה אחת...

כח. וכך אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע על הפסוק (דברים יז ו) 'זהו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך', שלכאורה היה צ"ל בלבבך, אלא הכוונה היא 'שיהיו דברי תורה על לבבך תמיד, ודברי התורה ישרפו את כיסוי הלב, וממילא יפלו בו ויכנסו לתוכו דברי התורה', עכ"ל.

כט. הרה"ק בעל ערוגות הבושם זי"ע (להלן לא כא) כתב על דבריהם של חכמים אשר שנו בלשון המשנה (אבות פ"ו מ"א) על הלומד תורה לשמה שהתורה הקדושה 'מכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן' שהוא מלשון 'הכשרת כלים' ברותחין ובליבון באש, כי התורה הקדושה לוקחת את האדם על כל זוהמת עוונותיו ופועל כפיו, ומכשירה אותו לגמרי, וכך יכול הינו להיות צדיק וחסיד ישר ונאמן.

באר הפרשה - פרשת הקת

גם מי שליבו אטום כ'סלע' ומוחו סגור ומסוגר ואין בידו להבין ולהשכיל - שעצתו אמונה להרבות בעסק התורה שהיא 'מחכימת פתי' כפשוטו ממש וסופו שיפתחו בפניו שערי הבנה וסייעתא דשמיא^ל, ויראה ברכה גדולה בעמלו, וכמו שאמרו (מגילה וי) 'וגעתי

ומצאתי תאמין'^{לא}. וזה לשון רבינו המאירי (משלי יג יא) 'שלא יתרושל להתייאש מצד ראותו קשי לבבו ומיעוט הבנתו, כי כמה פעמים ראינו אנשים קשים בלימודם מתחילתם ומצליחים בסופם עם רוב התמדתם ושקידה מעט מעט'.

הוסיפו לדייק בזה מהאמור שם בהמשך המשנה 'ומרחקתו מן החטא', ולכאורה היינו הך, שהרי אם נעשה 'צדיק חסיד ישר ונאמן' בעל כרחך נמי שהיא 'מרחקתו מן החטא' שלא יעבור על מצוות המלך, דאל"כ אינו צדיק וחסיד. אלא אמרו צדיקי קמאי, דאחרי שנכשל האדם בחטא ח"ו נפגמת נפשו ונשמתו, וזה גורם לו לעבור עוד עבירות, כמו ששינונו (אבות ד ב) 'עבירה גוררת עבירה', וגם קשה לו לעשות מעשים טובים באמת ולהתקרב אליו יתב"ש. מה עצתו - לזה אמר התנא שאין לו להתמהמה מללמוד תורה, כי סגולת התורה היא להכשיר את האדם להיות צדיק, לטהר ולזכך את נשמתו מכל רע ופגם, וממילא יעזוב את החטא ויתדבק עם השכינה, וזהו 'ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן', ובזה יתגדל כוחו להתרחק מן החטא מפני שלא מתאוה עוד לדברים אלו.

כעין זה כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם אבות) שממה שאמרו במשנה שהתורה מכשרתו להיות צדיק, חסיד, ישר, נאמן, משמע שעדיין איננו עומד בכל אלו המדרגות - ובלשונו 'א פראסטער יוד' (יהודי פשוט בתכלית הפשטות...) אך גם הוא יכול ללמוד תורה לשמה.

הרה"ק ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע נשא משלו, לאחד הנכנס אל בית היין, ועז חפצו לטעום מעט מן האדום האדום הזה, אך אין לו כי אם כוס אחת שאינה נקיה, עד שנפשו קצה לשתות בזה הכוס, ואילו מים חיים לתת אל כלי ולשטוף את הכוס גם לא היה שם בנמצא, מה עושה האיש, הרי הוא לוקח מעט מהיין הרב המצוי מימינו ומשמאלו, ועם היין ירחץ את הכוס בכדי שיוכל לשתות הימנו יין ולהתענג מפרי הגפן, וממנו נלמד וכן נעשה גם בינה של תורה, שאל יאמר האדם הן אני עץ יבש אין בי לא תורה ולא מעשים מלא אנוכי בעוונות עד שאיני יכול ללמוד את התורה הקדושה והטהורה, כי לא כך הם פני הדברים, אלא העצה היעוצה היא שילמד האדם את חוקי חורב ויעסוק בדברי תורה ביגיעה וזאת התורה אשר ילמד תנקה ותטהר את נפשו ורוחו ונשמתו, עד אשר יגיע למדרגה הראויה לשתות מהיין הטוב בלימוד התורה ואף להשקות עם רב ללמוד וללמד את תלמוד תורתך. ל. ומי לנו גדול כהרמב"ם ואף הוא מתחילת דרכו קשה הבנה היה (גם לא אבה ללמוד) ולבסוף עלה ונתעלה להיות ה'רמב"ם' שממשה ועד משה לא קם כמשה. וזה לשון 'סדר הדורות' (אלף החמישי, ד"א תתקכ"ז), הרמב"ם היה קשה הבנה מאד שמעט רצון היה לו בלמוד, ואביו היה מכהו עד כי נואש ממנו וקראו 'בן הקצב' ויגרשהו מביתו. הרמב"ם הלך לו לביהכ"נ ויישן וייקץ ומצא עצמו נהפך לאיש אחר וברח מפני אביו וילך אל עיר שהיה שם הרב ר' יוסף בן מיגאש והתחיל ללמוד ממנו והפליג להתחכם אחרי ימים רבים שב אל קורדובה ולא הלך לבית אביו וביום השבת התחיל לדרוש ברבים דברים נוראים ואחר הדרשה קמו אביו ואחיו וישקוהו ויקבלוהו בסבר פנים וקבלתי מחכמי הדור שנמצא כתוב שעמד עם רבו סגור במערה י"ב שנים רצופות ושם קבל תורתו.

מכאן חיזוק להורים ומחנכים ולתלמידים עצמם שלא יאמרו נואש בראותם כי הבן, התלמיד או הוא בעצמו קשה הבנה הוא, וגם אם הוא רואה אז ער האלט נישט ביים לערנען (אין בו כל חשק ורצון ללמוד) כי פעמים שדייקא בן ותלמיד זה יעלה ויצמח כגן רטוב ויאיר את כל העולם בתורתו ויראתו, חיזקו ואימצו ולעולם לא ירך לבבכם...

לא. בימי הגה"ק ה'חזון איש' זצ"ל היה עסקן גדול שרצה לפתוח ישיבה מיוחדת לאלו שאינם נמנים על 'בעלי הכשרונות' כדי שילמדו לפי כוחם ויכולתם, ובזה יקנו לכל הפחות את ה'דיעות' הנצרכות להם להעמיד בית נאמן בישראל. כי סבר שרק בעלי הכשרונות מצליחים בתורה, וכשבא לשאול ולהתייעץ עם החזו"א דחה הצעתו תיכף ומיד, באמרו, שבין רגע יכול האדם לזכות שיפתח ה' לבו בתלמוד תורה, והוסיף וסיפר לו עדות שראה במו עיניו, שבצעירותו הכיר אחד שהתייגע מאד בתורה, אך לא היה בעל כשרון, ונתן לו דוגמא כמה היו כשרונותיו חלשים, שפעם שאל אותו לביאור בדברי רש"י (בראשית יד, י; ועוד טובא) 'כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה ה"א בסופה', והתפלא שהרי לא נכתב למ"ד בתחילתה, ורק אחר זמן רב הצליח לקלוט, שאכן אין הכוונה שיש אות למ"ד בתחילתה, אלא שצריכה אות למ"ד בתחילתה, ואעפ"כ גדל לתלמיד חכם עצום, ונהיה לאחד מגדולי הדור (מעשה איש חלק ב' עמוד לט).

וזאילו מי שהוא מרגיש כ'אבן' בלי שום טעם בתלמודו מובטח הוא ש'מכאן ואילך יערב לכם' וסוף 'הטעם' לבוא, ורמזו בן צדיקים במקרא שכתוב (שמות טו כג) 'ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם', כי אין 'מים' אלא תורה (תענית ז.), ורמזו יש בדבר לאותם שאין עוסקים בתורה ומתמצים עצמם שמי התורה מרים הם עבורם, ולא מצאו כל טעם בלימוד התורה, ועל כך נאמר 'ויורדו ה' עיץ מלשון עצה, ומהי העצה - לדעת שכך היא דרכה של תורה 'וישלך אל המים', ישלך עצמו לתוך התורה, וילמוד אף בלא הרגשת טעם, ולבסוף מובטח שיתקיים בו 'וימתקו המים' שיפתחו בפניו שערי עריבות התורה ומתיקותה.

וכך כתב הרה"ק רבי שאול בראך אב"ד קאשוי זי"ע בספרו 'חלק לעולם הבא' (מס' אבות ו ב, אות יח, כיו"ב כתב גם בספרו אבות על בנים) וז"ל. 'וכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה', י"ל שבא לרבות בתיבת 'כל' - אפילו מי שנולד טיפש או מוחו חלוש, ע"י לימוד התורה מתעלה ומחכימת פתי ונותנת לו עוז ותושייה, והוא מתעלה על שאר בני אדם שנולדו בטבע כמותו, וכן ראיתי כמה פעמים בתלמידים שכל אחיהם היו חלושי מוח, והם ע"י לימודם נתחבמו. וכן שמעתי מפה קדוש מרן מהר"ם שיק זצ"ל שבילדותו אמרו שיש לו חושים חלשים, וע"י התמדתו בתורה נתעלה. עד שאמרו עליו אח"כ שיש לו תפיסה גדולה, והשפיע תורה עד קצות הארץ לב.

לב. וכן הביא בספר חוט המשולש החדש (ספר תולדות החת"ס) וז"ל. סיפר לי דודי הגאון קדוש ה' מה"ו שמעון סופר זצ"ל אבדק"ק קראקא, ממהות התלמיד הזה, בדרעזניטץ בא אל זקיני (החת"ס סופר) זצ"ל נער א' בן ט"ז או י"ז שנים וגילה לו שרצונו ללמוד תורה, ונפשו חשקה בה. בשמוע הבחורים כן שחקו ויהתלו בו - איך בר שנים כמוהו, אשר לא ראה אורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד גמרא. אבל רבם גער בהם - למה זה תצחקו, הלא כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד. וקירב את הנער, וציווה להבחורים וקבע להם עתים, שזה ילמוד עמו שעה זו והאחר שעה אחרת, וכן עשו. אלא, שבנוסף למה שכבר הגיע הנער הזה לטו"ב שנים, עוד זאת היה לו מדת 'קשה לשמוע ומהיר לאבד', עד שאם למדו עמו איזה משנה מאה פעמים עד מהרה שכחה, ולמחר הי' בעיניו כאלו לא למדה מעולם. אמנם כן, בכל זאת חשקו לתורה לא פג, והתמיד בלימודו. והרי 'כל הבא לטהר מסייעים לו', וברוב הימים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה, וגם יראתו הייתה טהורה. ועלה והצליח ועשה פרי קודש הילולים, גם היה ללמדן מופלג עד שנתמנה לדיין ומורה בעיר מאטערסדארף תחת כנפי רבו (החת"ס), אח"כ נתקבל לרב בק"ק שלינינג, לאחמ"כ נתעלה לאב"ד לק"ק נייזאטץ. והי' ת"ח גדול בתורה ובצדקות (ומובא הרבה פעמים בחת"ס).

וכך כתב הגה"ק מהרי"ץ דושינסקי זי"ע (ב'הקדמה' לספרו עוד יוסף חי, חלק גדולת משה אות ב) ומביא שם, שמעתי מאחי מורי הגאון הכ"מ פעם בפתיחה לפני השיעור, שמרן המהר"ם שיק ז"ל פתח פעם את ה'שיעור' לפני תלמידיו, ובה אמר, איתא בגמ' (יומא לה:), ר"א בן חרסום מחייב עשירים, הלל מחייב עניים, והיינו כי כשיבוא העשיר בטענה מרוב עשירותי ועסקי הרבים שהעניק לי הבורא יתב"ש לא היה לי פנאי לעסוק בתורה - לזה יסתור ראב"ח טענתו, כי אף הוא היה עשיר גדול ועסק בתורה. לאידך העניים שיטענו, לרוב עניותנו הוצרכנו לעמול על המחיה והכלכלה ולא נשאר בידינו אפילו שעה אחת לעסוק בתורה - לזה יאמרו, הנה, לא היה עני בישראל כהלל, ואעפ"כ עסק בתורה יומם ולילה... הוסיף המהר"ם שיק, הנה, אני אחייב את בעלי הכשרונות החלושים. והעיד על עצמו, שבתחילת דרכו לא היה סיפק בידו לתפוס את לימודו אא"כ למד את הענין הרבה פעמים, ובראשית דרכו אף הוצרך לחזור ארבעים פעמים על כל דבר, ובכל פעם ופעם בכה לפני בורא עולם, ואמר, לא מצינו בתורה שמי שהוא קשי הבנה אינו צריך ללמוד, לכן אבקש ממך אב הרחמן, אנא, תן לי בינה והשכל בתורתך הקדושה. ואחר כל בכיה ובכיה הרגיש בעצמו כי הוא מתחיל להבין את דברי הלימוד. וכן היה מדי יום ביומו זמן ארוך. ועתה אומרים עלי שאני יכול ללמוד, אף שאני איני יודע זאת, כי אנכי ידעתי שעדיין לא הגעתי לקרסולי רבותינו הקדושים, אבל כל אחד ואחד צריך ללמוד בהתמדה גדולה, והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים. וא"כ אני יכול לחייב את אלו שיענו בדין של מעלה שלא למדו כי ראשם בל עמם. ומוסיף שם, וז"ל. לזה אבקשכם, לא תאמרו כן, אלא התפללו למי שהחכמה שלו, שיתן לכם בכל יום ויום דעה בינה והשכל כדי להבין את שיעור של היום הזה, ואח"כ תתחילו לחזור וללמוד, עד שיהיה השיעור רגיל על פיכם. ואם תעשו כן ה' הגדול יעזור לכם ותוכלו לקיים את מצות ה' ובתורתו תהגו יומם ולילה, ע"כ דבריו הקדושים של מרן המהר"ם שיק זי"ע, עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת הקת

ודע, כי עיקר מעלת התורה היא כאשר היא נלמדת מתוך הדחק, וכמו שדרשו חז"ל (ברכות סג: ועוד) עצמוֹלֵי עליהם לֵד, ועל כך הוא עיקר מתן שכרה בזה את האמור בפרשתן (יש"ד) 'זאת התורה אדם כי ימות ובבא, ולפום צערא אנרא לֵה. וכדברי הרה"ק החתם

לג. באחד הימים אחרי תפילת שחרית סיפר הגה"צ רבי שמואל לוריא ראב"ד צפתו זי"ע, מעשה באיש יהודי מדרי העיר צפתו שהגיע זמנו ועתו לעלות השמימה, בבואו שמה הועמד לדין לפני בי"ד שלמעלה, הללו בדקו את 'מצבו' בתורה ומצוות וכו', וראו שפחות או יותר המצב טוב, אלא שיש לו כמה פגמים קטנים ובלית ברירה מוכרחים להשיב את נשמתו למטה, להוולד מחדש, ובגלגול זה יתקן את ענינו ודרכיו - מה שחסר לו לשלמות נפשו ונשמתו. בכתה הנשמה, הנה עתה יודעת אנכי מה עלי לתקן, אבל מה יעלה בגורלי כאשר ארד למטה כתינוק שנולד ולא אדע מה עלי לתקן, שמא תקנתי קלקלתי... שמעו בי"ד את טענותיה והובטח לה שבבואה לעולם הזה, ידוע תדע ותזכור מה עליה לתקן, המשיכה הנשמה בגלגול הקודם גדלתי בבית של יראים ושלימים, ומי יודע באיזה בית אוולד... איזה חינוך אקבל... הובטח לה שתוולד באותו בית שממנה באה כעת. שוב בכתה הנשמה, עתה באתי אחרי שנים רבות של עסק התורה וקיום המצוות, מתוך יגיעה של שנים רבות לכל דבר שבקדושה, אכן חסרתי כמה מעלות טובות, אבל באופן כללי סגלתי לעצמי תורה ומצוות, ואילו עתה כאשר ארד שוב לעולם אוולד ערום מהתורה ערום מהמצווה... ואצטרך לקנות הכל מחדש, גם זאת הובטח לה, שתוולד באותו גיל שהיא באה משם, ולא כתינוק שנולד... החלו כל הסובבים לשחוק, כי לא שמעו על זקן שנפטר בצפת, וגם לא שמעו על תינוק שנולד בימים האלו בצפת, ועל הכל המה תמהו, כי לא נשמע כדבר הזה שנולד בריה חדשה בגיל מבוגר באותו בית שהיה חי עד כמה ימים לפני לידתו...

הצביע רבי שמואל על אחד השומעים ואמרים הנה ממך דברתי, ואח"כ הצביע על רעהו - ממך דברתי וכן על כל הסובבים... והייתה כוונתו לומר, הנה בלילה השבתם את נשמתכם לנאמן בפקדונו זה בורא העולם, ובמשך הלילה החליט הקב"ה להשיב לכם הנשמה לאותו בית ולאותו גיל ולאותו מצב בו הייתם עד שהשבתם לו הנשמה בשכבכם לישון, אין לכם אלא, לתפוס עצמכם, ולהבין כי ירדתם מחדש לעולם הזה בקומכם בבוקר, ומעתה כאפ אריין (חטוף) תורה ומצוות חוקים ומשפטים.

לד. ובכלל זה, בשעה שמתחזק ללמוד על אף ש'מפריעים' לו ללמוד ורוצים לגרור אותו לשיחה בטילה, או בשעה שיש לו טרדות שונות. וכבר אמר הרה"ק הפני מנחם זי"ע לבאר מנהג ישראל להפסיק 'חתן' באמצע דרשתו בשירה ובזמרה, שבאים לרמז לו להתחזק ללמוד עם כל כל המניעות והטרדות המפריעים אותו מתלמודו, ולהמשיך בשלו למרות כל ה'רעש' וההמולה שמסביב...

בדרך צחות אמרו לפרש בלשון הכתוב 'אדם כי ימות באהל', שמרמז על מי שיש לו 'אהל' - שזכה לבנות בית בישראל, וריחיים על צווארו, ואף על פי כן ממיית עצמו לעסוק בתורה - שבוודאי דברי תורה יתקיימו בו. לה. ידוע כי לפני כשמונים שנה היה בעיה"ק ירושלים 'קמיע' שכתבו הט"ז בכבודו ובעצמו, סיפורי מופת רבים נקשרו באותו הקמיע, שעל ידו נפקדו עקרות ונרפאו חולים, עד שבא מאן דהו ורצה להעתיקו כצורתו וכמתכונתו (ולא ידע 'חכם' זה כי בפתיחת הקמיע נפסד סגולתו), פתחו ומצא כתוב בו בזה"ל, אני דוד בן שמואל הלוי, עמלתי על התוספות בחולין דף צ"ו (ע"א), בזכות זה יעזור ה' שכל העקרות יושעו וכל החולים יתרפאו. ולפי דרכנו למדנו, שלא ביקש הט"ז בזכות חיבורו ט"ז על שולחן ערוך או שאר עניני צדקותו, רק ביקש בזכות יגיעת התורה, והרי זאת היגיעה שייכת לכל אחד ואחד מאתנו ביתר שאת ועוז.

מעשה הובא ב'מעשה איש' (ה"א עמוד ע"ז), בן תורה אחד בא להתייעץ עם הגה"ק החזון איש זי"ע בנוגע לאיזה עניין רפואי שהוא מסובך בו ונראה שעליו לעבור איזה 'ניתוח', החזו"א אכן יעץ לו לערוך את הניתוח במקום פלוני אצל רופא פלוני. אח"כ שאלו הבחור, אם הוא יכול לדבר עמו בלימוד, ודיברו במשך שעה ארוכה בעניין השייך לסדר קדשים, והחזו"א נהנה טובא מבן תורה זה. כשסיימו, אמר לו החזו"א בנוגע לניתוח אינך צריך לניתוח כלל. לא הבין הלה - מעיקרא מאי קסבר החזו"א ולבסוף מאי קסבר, הבהיר לו החזו"א, בתחילה דברתי עמך 'כמהגו של עולם', אבל, משראיתי כי מ'עמלי תורה' אתה, הוריתי לך לבטלנו, כי הקב"ה מתנהג עם עמלי התורה בהנהגה שונה, ואינך זקוק לאותו הניתוח, לפני כמה שנים סיפר זאת בלייקוואד ראש הישיבה רבי מלכיאל קאטלער שליט"א, נענה זקן אחד ואמר אני הוא 'בעל המעשה'.

באר הפרשה - פרשת הקת

סופר זי"ע (שו"ת יו"ד רל"ד ד"ה ופר"מ) על המשנה (אבות ה
 ה) שבבית המקדש היו 'עומדים צפופים ומשתחוים
 רווחים', ולכאורה הרי ביד ה' הכל יכול להרחיב את
 הנס שגם עמידתם תהיה ב'רווח', אלא שרצה הקב"ה
 לזכות את ישראל ולתת להם שכרם משלם על הדוחק
 והעמל, כי (ברכות ו:) 'אגרא דבלה דוחקא'.
 יברכנו ה' מציון, ויברכנו בכל הברכות, ובקרוב נזכה
 להיטהר באפר פרה בביאת גואל צדק^{לו} בב"א.

